

Kapya môᶇ atu ba Pol hato hadêᶇ Timoti Abô môᶇ

Pol hato kapya êntêk hadêᶇ Timoti. Timoti ma anyô Listla te (Ap 16:1). Lambô ma anyô Glik te ma talêbô ma avi Islael. Pol lo Silas bôk i enaᶇ Wapômbêᶇ anêᶇ Abô Mavi evenᶇ ma ewa Timoti haviᶇ (Ap 16:1-4). Vêᶇ ma Pol hi hamô Epesus hatôm sondabêᶇ lô ba hanaᶇ Wapômbêᶇ anêᶇ Abô Mavi ma Timoti hamô ba hadum ku êᶇ haviᶇ (Ap 19:1-22). Havenᶇ yam ma Pol hatak Timoti ek eyabiᶇ avômalô êvhaviᶇ anêᶇ Epesus ma hi plovins Masedonia. Ma Pol hayê nena tem êmô loᶇ êᶇ sawa daim ba intu hato kapya êntêk ek nêᶇ Timoti sa. Hato hathak loᶇôndê eyabiᶇ ᶇê êvhaviᶇ lôk kobom nêᶇnêᶇ yeᶇ êndêᶇ Wapômbêᶇ lôk eyabiᶇ i esak kêdôᶇwaga abôyaᶇ.

Hato hadêᶇ 64 AD la.

¹ Ya Pol, Yisu Kilisi anêᶇ aposel yahato kapya êntêk. Wapômbêᶇ anyô hêv alalô bulubiᶇ lôk Yisu Kilisi ôpatu ba alalô aêv maleniᶇ, thai enaᶇ abô ba yahabitak Yisu Kilisi anêᶇ aposel.

² *Hadêᶇ o Timoti yenaᶇ okna anôᶇ atu ba hôêvhaviᶇ.

Kamik Wapômbêᶇ lôk Yisu Kilisi alalôaniᶇ Anyô Bêᶇ iniᶇ wapôm lôk kapôlôᶇiᶇ ma labali êmô imbiᶇ o.

Nanᶇik abôyaᶇ pesa

---

* 1:2: Ap 16:1-3; Tit 1:4

³ Sêbôk atu ba yaha plovins Masedonia ma yaha-son o lokwan nena ômô Epesus ek onañ êndênj nê takatu ba êdônj avômalô hathak êvhavij anênj ôdônj yan nena netak iniñ ku êñ.

⁴ *Ma miñ thêlô nimbi kukuthij abôyanj bô lôk nekatuj limi bôbô takatu ba êthônj paliñ ami. Nôm takênj hadum ba avômalô leñijhabui ma miñ hêv thêlô sa ek nênemimbij Wapômbênj anênj auk ami.

⁵ Yahananj abô takênj ek alalôaniñ kapôlônij ênjêk mabuj lôk nasôï ba naya lôk nanênimbij avanônj ek leñijimbij avômalô vi.

⁶ Avômalô doho lêk etak auk takênj ba idum may-aliv hatôm abô anênj ôdônj mi.

⁷ Thêlô miñ eyala abô takatu ba enañ hathak ami ba leñijhavij nimbitak êtôm anyô êv auk hathak abô balabuj ba idum hatôm thêlôda nê lôkawk.

⁸ *Ma donjom alalô ayala nena anyôla miñ halela abô balabuj ami, êñ ma nôm mavi anônj.

⁹ Ma bôk ayala yôv nena balabuj ma miñ eto ek nê thêthônj ami. Mi. Eto ek nê takatu ba miñ esopa Wapômbênj anênj abô ami lôk nê leñôndônj kôtônj lôk nê miñ êvhavij ami lôk nê kambom lomalama lôk nê miñ mathenj ami lôk nê ibulij Wapômbênj lôk nê ik lami lo taluvi vônô lôk nê ik anyô vônô.

¹⁰ Ma eto ek nê idum sek havij anyô yan yanavi lôk anyô da idum i ma avi da idum i, lôk nê ewa anyô vi vani hatôm iniñ nê ku lôk nê enañ abôyanj êmô loñ idum abô. Eto balabuj êñ ek kambom takênj lôk nôm lada takatu ba miñ esopa auk thêthônj ami.

---

* **1:4:** 1Ti 4:7; Tit 1:14   * **1:8:** Lom 7:12,16

11 Auk thêthônj ênj ma abô mavi atu ba hik Wapômbênj atu ba ida hamô mavi anênj lôkmanjginj thô ma bôk hêv hadênj ya ek yayabinj.

Pol hêv lamavi hadênj Wapômbênj

12 *Yisu Kilisi hêv lôklokwanj hadênj ya ba hayala yenanj ku mavi. Ba intu hêv ya ek yandum anênj ku. Aênj ba intu yahêv yalenjmavi hadênj Yisu Kilisi alalôaninj Anyô Bênj.

13 *Sêbôk atu ba minj yahêvhavinj ami ba yahasonj nena yahadum mavi ba yahananj abôma hathak Wapômbênj lôk yahêv vovanj hadênj anênj avômalô ma ya anyô yalenjnanja. Ma donjom Wapômbênj hêv kapô ek ya.

14 Anyô Bênj ma anyô wapôm ba hanjasô êvhavinj lôk lenjinmavi atu ba yahapôm hêk Yisu Kilisi aleba anênj danj mi.

15 *Êntêk ma abô avanônj binj ba avômalô sapênj nênmimbinj. Yisu Kilisi halôk pik ba halêm ek nênm avômalô kambom bulubinj. Ma yada ma anyô ôvathek anônj.

16 Ba intu Wapômbênj hêv kapô ek ya anyô ôvathek kambom ênj ek yani injik Yisu Kilisi anênj malinjaô atu ba anênj danj mi thô ek avômalô nêgê ba nênmimbinj ma neja lôkmala atu ba nênmô wak nômbênj intu sapênj.

17 Wapômbênj ma kinj hatôm wak nômbênj intu sapênj ba ida hamô lôkmala. Ma avômalô minj hatôm nêgê ami. Yanida ma Wapômbênj. Aênj ba nanêm athênj lôkmanjginj êndênj Wapômbênj wak nômbênj intu sapênj. Avanônj.

---

* 1:12: Ap 9:15; 1Ko 15:9-10; Gal 1:15-16

* 1:13: Ap 8:3; 9:1-5

* 1:15: Luk 19:10

Timoti injik vovak lôklokwan esak kobom kam-bom

¹⁸Timoti yenaŋ okna, sêbôk ma plopet enaŋ abô hathak o. Yahavatho thêlônin abô loŋ hathak ku takatu ba bôk yahêv hadêŋ o yôv. Lemimbi abô takêŋ ek nuŋgwik vovak mavi atu.

¹⁹Ombaloŋ hôêvhavin loŋ lôk ôsô o ba oya. Doho bôk êpôlik hathak auk êŋ ba inin êvhavin hatôm yeŋ hamô ôthôm lôk lovak bêŋ ba hamô yeŋ vose.

²⁰*Himeneus lo Aleksanda bôk idum aêŋ ba yahêv i hadêŋ Sadaŋ ek thai neja auk ek miŋ thai nenaŋ abôma esak Wapômbêŋ ami.

2

Nateŋ mek ek nê m avômalô vi sa

¹Aêŋ ba nodanô! Môlô noten mek bêŋ anôŋ ba nonaŋ môlônim lemimhavin bêŋ lôk nônêm lemimmavi esak avômalô sapêŋ. Ma nonaŋ injik Wapômbêŋ liŋ ek nê m avômalô takatu ba leŋinmalaiŋ sa. Ma noten mek ek

²kiŋ lôk nê bêŋbêŋ takatu imbiŋ ek alalô namô labali mavi lôk namô maliŋyaô ek alalô nasopa Wapômbêŋ ba namô yani vibin.

³Mek takêntêk ma mavi ba tem indum alalôaniŋ Wapômbêŋ anyô hêv alalô bulubiŋ lamavi.

⁴Yani lahavin avômalô lôkthô neyala abô avanôŋ ek nê m thêlô bulubiŋ aêntêk nena

⁵Wapômbêŋ ma donjom. Ma Yisu Kilisi iyom intu anyô yôhok ek embak avômalô loŋ imbiŋ Wapômbêŋ.

---

* **1:20:** 1Ko 5:5; 2Ti 4:14-15

6 *Ma Wapômbên bôk hatak anêḡ waklavônḡ te yôv ba intu hêv Yisu Kilisi êḡ ek nêḡ avômalô vuli lôk injik thô nena Wapômbên lahaviḡ nêḡ avômalô sapêḡ bulubiḡ.

7 *Yisu habi baḡ hayô hêk ya ek yandum ku aposel ek yanaḡ abô mavi êntêk bêḡ. Ya anyô yahêv auk hathak êvhaviḡ anôḡ hadêḡ ḡê daluk. Yahanaḡ avanôḡ biḡ. Ma miḡ yahanaḡ abôyaḡ ami.

8 Ba yalenḡhaviḡ anyô sapêḡ netak lenḡḡḡaḡa lôk abô êkôki lôk nimbitak mathenḡ ma nêḡnêḡ bahenḡḡ liḡ ba netenḡ mek.

Avi iniḡ kobom nindum

9 *Ma yalenḡhaviḡ avi nijik kwêv mavi lôk nipuk sôp mavi lôk nepesaḡ i mavi êtôm atu ba miḡ êbôi ami. Ma miḡ nibutiḡ lenḡḡkadôk detaim lôk nebanu kômkom gol lôk kômkom kêkêlô esak lenḡḡkupik ma nijik kwêv lo sôp lôkmanḡḡ ami.

10 *Thêlô lenḡḡimbi auk ek nindum mavi loma-loma. Êḡ ma iniḡ kwêv lo sôp. Avi takatu ba elanô Wapômbên anêḡ abô ba esopa ethak idum aêḡ.

11 Môlô othak donḡtom ek nêḡnêḡ yeḡ, êḡ ma avi nêḡmô anyô vibḡḡ iyom ba nêḡmô bônôḡ ek neja auk.

12-13 *Wapômbên hapesaḡ Adam hamônḡ ma Ewa haveḡ yam. Ba intu miḡ yahatak avi ek nêḡnêḡ auk mena nêḡmônḡ ek anyô ami. Thêlô nêḡmô bônôḡ iyom.

---

* 2:6: Gal 1:4   * 2:7: Ap 9:15; Gal 2:7-8; 2Ti 1:11   * 2:9: 1Pi 3:3-5
 * 2:10: 1Ti 5:10   * 2:12-13: 1Ko 14:34; Stt 2:7,21-22; 1Ko 11:8-9

14 *Ma Sadaŋ miŋ hasau Adam ami. Yani hasau Ewa ba habitak avi lëndônġ kôtônġ.

15 Ma doŋtom avi te tem embathu amena ba avi takatu ba êvhaviŋ ba êmô mathenġ ma lenġhaviŋ lôk eyabiŋ i mavi ma tem neja bulubiŋ.

3

Avaka iniŋ abô

1 *Êntêk ma abô avanônġ. Anyôla anêŋ auk nena imbitak avaka, êŋ ma mavi.

2 *Ma avômalô nêgê ôpêŋ nena anyô thêthônġ vêmam ka nendam ek imbitak anyô bêŋ. Ma êmô tiŋiŋ imbiŋ yanavi. Yani anyô auk mavi lôk hapuki loŋ ma hamô batônġ oyaŋ lôk hawa avômalô thô ma hadônġ avômalô mavi.

3 Yani miŋ inum waiŋ ba endo molo lôk lamaniŋ ba injik vovak ami. Yani êmô yôhôk ma miŋ laimbiŋ valuseleŋ ami.

4 Yani eyabiŋ yanavi lôk nali mavi ma êndônġ nali ek nesopa anêŋ abô ba nêmoŋ yani vibinġ.

5 Anyô miŋ hayabiŋ yanavi lo nali mavi ami ma miŋ hatôm eyabiŋ Wapômbêŋ anêŋ avômalô ôdônġ takatu ba êvhaviŋ mavi ami.

6-7 *Anyô kambom te hiki liliŋ ba habitak mavi ma miŋ enja athêŋ bêŋ ba indum ku te kethenġ ami endeba nê daluk nêgê imbiŋ nena yani anyô mavi am. Yakô tem yani êmbôi ba enja mama ba êndôk Sadaŋ anêŋ lek ba nêmoŋ yak imbiŋ Sadaŋ êndêŋ waklavônġ indum abô.

---

* **2:14:** Stt 3:1-6; 2Ko 11:3   * **3:1:** Ap 20:28   * **3:2:** Tit 1:6-9

* **3:6-7:** 2Ko 8:21

Nê êv avômalô sa iniņ abô

⁸Ma nê takatu ba idum ku ba êv avômalô êvhaviņ sa ma nêmo thêthônj êtôm avaka. Thêlô nenaņ abô avanônj iyom. Ma miņ ninum waiņ bêņ anônj lôk netanņani esak avômalô vi iniņ valuselenj ami.

⁹Thêlô nêsôi ba neya ma nênemimbiņ nômkkama nômbêņ atu ba Wapômbêņ hik thô ma nebalonj lonj lôkklokwanj.

¹⁰Nutitiņ iniņ ku nena thêthônj vêmam ka nônêm ku nênem avômalô sa êndêņ i.

¹¹*Ma vêņi ma thêthônj êtôm thêlôda. Ma miņ nenaņ abô kambom esak avômalô vi ami. Ma nipuki lonj esak auk mayaliv. Ma miņ nenaņ abôyanj lôk neja vani ami.

¹²Ma nêmo tiņiņ imbiņ vêņi ba neyabiņ vêņi lôk nali ma iniņ nômkkama sapêņ mavi.

¹³Ma idum ku mavi ma avômalô tem nebam i ma miņ hatôm nêkô ek nenaņ iniņ abô bêņ esak iniņ hêvhaviņ Yisu Kilisi ami.

Wapômbêņ hik anêņ thêthônj thô

¹⁴⁻¹⁵Yalenj haviņ yangê o kethenj oyanj. Ma donjom yahakô ek nômla embalonj ya lonj. Ba intu yahato abô êntêk ek oyala Wapômbêņ anêņ auk esak yani anêņ avômalô iniņ kobom. Yani ma Wapômbêņ lôkmala. Wapômbêņ anêņ thalalenj ma avômalô takatu ba êvhaviņ. Avômalô takêņ ma hatôm unyak landiņ lôk bum vumak takatu ba havalonj Wapômbêņ anêņ abô avanônj lonj.

¹⁶*Avanônj! Êntêk êņ ma nômbêņ. Wapômbêņ hik anêņ thêthônj thô aêntêk.

---

* **3:11:** Tit 2:3   * **3:16:** Mak 16:19; Jon 1:14; Kol 1:23

Yani hawa liŋkupik pik ba halêm pik,
 ma Lovak Mathen hik yani thô,
 ba anjela êyê yani,
 ma anyô enaŋ yani bêŋ hadêŋ nê pik lôkthô,
 ba nê pik elanô ba êvhaviŋ yani,
 ma Wapômbêŋ hawa yani ba hi hadô hamô
 anêŋ lon lôkmanŋin anôŋ.

4

Kêdôŋwaga abôyaŋ

¹ Lovak Mathen hanaŋ avanôŋ biŋ nena habobo pik lo leŋ anêŋ dan ma avômalô doho tem nêmbôliŋ dômiŋ esak iniŋ êvhaviŋ Wapômbêŋ ba nesopa ngôk takatu ba even ek esau avômalô lôk elanô auk takatu ba halêm anêŋ ngôk.

² Ma avômalô takatu ba ethak esopa ngôk iniŋ abô lôk êv auk hadêŋ avômalô ba enaŋ abô mavi aleba avômalô esoŋ nena thêlô ma avômalô thêthôn. Ma donjom thêlô ma nê abôyaŋ. Thêlô êthôi ba eya ma donjom idum kambom thêthô aleba iniŋ auk mavi bôk habitak hatôm atum la. Thêlô hatôm bok mathanô ba miŋ leŋiŋmalaiŋ ami.

³*Thêlô itip ek avômalô miŋ neja i lôk nejaŋ nôm lomalama ami. Ma donjom Wapômbêŋ hapesaŋ nôm takêŋ ek avômalô takatu ba êvhaviŋ lôk eyala abô avanôŋ ma neja ek nênem leŋiŋmavi êndêŋ Wapômbêŋ.

⁴⁻⁵ Howa Wapômbêŋ anêŋ nôm takêŋ ba hoten mek lôk lemmavi êŋ ma nôm takêŋ tem imbitak mavi. Anêm lemmavi lôk Wapômbêŋ anêŋ abô hadum nôm êŋ habitak mavi. Aêŋ ba nômkama

* **4:3:** Stt 9:3; Lom 14:6; 1Ko 10:30-31

sapêḅ atu ba Wapômbêḅ hapesaḅ ma mavi. Ba intu miḅ utip ek nômlate ami.

Yisu anêḅ anyô ku mavi

⁶ Onaḅ abô takêḅ katô êndêḅ Wapômbêḅ anêḅ avômalô. Ma nonḅwaḅ Wapômbêḅ anêḅ abô avanôḅ lôk osopa anêḅ auk mavi takatu ba bôk holaḅô yôv. Êḅ ma avômalô tem nêḅê nena o ma Yisu Kilisi anêḅ anyô ku mavi.

⁷⁻⁸ *Miḅ onja kukuthiḅ abôyaḅ ba onaḅ lôk miḅ ondaḅô avôdôḅnena iniḅ auk thôḅôthôḅ ami. Ôpatu ba hadum ku lomaloma ek nêḅ lôklokwaḅ êndêḅ liḅkupik tem êḅô mavi dokte. Ma doḅtom ôpatu ba hadum ku hasopa Wapômbêḅ, yani tem êḅô mavi anôḅ. Wapômbêḅ habutiḅ abô ek nêḅ avômalô sa êḅô pik êntêk. Ba ema ma tem nêḅ i sa aêḅ iyom. Aêḅ ba nundum Wapômbêḅ anêḅ ku ek nosopa yani.

⁹ Êntêk ma abô lôklokwaḅ anôḅ ba avômalô sapêḅ nêḅêḅmimbiḅ.

¹⁰ *Alalô lêk aêv malaḅiḅ hadêḅ Wapômbêḅ. Yani ma Wapômbêḅ atu ba hamô lôkmala ba hêv avômalô sapêḅ bulubiḅ. Ba intu yêlô adum ku lôk vovanik ek nanêḅ avômalô sapêḅ sa ek ôpatu ba hêvhaviḅ ma tem enja bulubiḅ êḅ.

¹¹ Timoti yahaḅaḅ hadêḅ o nena ôndôḅ avômalô esak nôḅ takêntêk lôk osoḅ i lokwaḅ ek nesopa.

¹² *O ma anyô muk. Ba onaḅ abô mavi iyom lôk undum thêthôḅ ma lemimbiḅ avômalô lôk ôḅêḅmimbiḅ Wapômbêḅ ma ôḅô mabuḅ ek avômalô

---

* **4:7-8:** 1Ti 1:4   * **4:10:** 1Ti 2:3-4   * **4:12:** Tit 2:15

nêgê o ba nesopa vemgwam. Êñ ma avômalô miñ hatôm nêpôlik esak o ami.

¹³ Osam Wapômbên anên abô êndên avômalô wak nômbên intu sapên lôk onañ anên abô bên lôk nêma auk êndên thêlô endeba êtôm wakma atu ba yahayô.

¹⁴ *Plopet enañ abô hathak wapôm takatu ba Wapômbên hêv ma avaka etak bahenên hayô hêk o ma miñ ômbi wapôm êñ thô ami.

¹⁵ Osopa abô êntêk katô oyañ ba nêma anêma auk lôkthô ek undum ku êntêk ek avômalô lôkthô nêgê nena anêma hôêvhaviñ halumbak.

¹⁶ Oyabiñ nôma takatu ba hudum lôk auk takatu ba hôêv hadên avômalô katô. Ma osopa Wapômbên lôk onañ anên abô wak nômbên intu sapên. Êñ ma tem odanêma o bulubiñ lôk avômalô takatu ba elañô anêma abô.

5

Noyabiñ nê êvhaviñ mavi

¹ Onañ abô yaô êndên anyô bên atu ba hadum kambom inañ honañ hadên lemambô. Ma miñ osañ yani ami. Undum mavi êndên nê muk inañ hudum hadên mamuyañ molok.

² Ma avi bênbên ma undum aên iyom êtôm hudum hadên lemtambô. Ma onja auk mabuñ esak avi muk inañ hudum hadên livômi.

Opalê eyabiñ avi tôp

³ Avi tôp takatu ba iniñ avômalô mi ma oyabiñ thêlô mavi.

---

* 4:14: 2Ti 1:6

⁴ Ma donptom avi tōp te anêḡ nali lôk limi êmô, êḡ ma iniḡ ku mōḡ anōḡ ma nindum thêthōḡ ek neyabinḡ yani êtôm lami lôk limi bōk idum hadêḡ i ek nêwê mavi taksêbōk viyaiḡ. Êḡ ma tem indum Wapômbêḡ lamavi. Ba intu nundum aêḡ ma miḡ nonaḡ esak abô iyom ami.

⁵ Avi tōp takatu ba iniḡ thalaleḡ mi ethak êv maleḡniḡ hadêḡ Wapômbêḡ bôlôvôḡ ba wak ma enaḡ hik yani liḡ ek nêḡ thêlô sa.

⁶ Ma avi tōp takatu ba êbôlêḡ nôm pik mavimavi lôk idum sek mayaliv, êḡ ma iniḡ leḡviḡkupik ma lôkmala ma donptom iniḡ dahô bōk hama yôv.

⁷ Ma ôndôḡ avômalô esak auk takêḡ ek anyô te miḡ hatôm enaḡ nena thêlô ma avômalô kambom ami.

⁸ Ôpatu ba miḡ hayabinḡ anêḡ ôdôḡ katô ami êḡ ma anyô kambom. Ma ôpatu ba miḡ hayabinḡ anêḡ thalaleḡ katô ami, êḡ ma hatôm havôliḡ dôḡ ek anêḡ hêvhaviḡ. Yani ma kambom anôḡ ek ḡê daluk.

⁹⁻¹⁰ Avi tōp takatu ba iniḡ sondabêḡ bōk hatôm 60 ba havôhi ma sêbōk ma êk haviḡ vêḡi iyom ba eyabinḡ iniḡ avômena lôk ewa avômalô loḡ buyaḡ thô ba ithik avômalô mathenḡ veniḡ lôk êv avômalô ewa malaiḡ sa lôk idum ku mavi lomaloma wak nômbêḡ intu sapêḡ, êḡ ma oto iniḡ athêḡ êndôk kapya.

¹¹ Ma miḡ oto avi tōp muk iniḡ athêḡ êndôk kapya êntêk ami. Thêlôniḡ thethaḡak tem imbitak bêḡ ba leḡḡimbiḡ neja anyô

¹² ma tem nêmbôliḡ dômiḡ êndêḡ Kilisi ba nepole abô takatu ba bōk ekak yôv. Êḡ ma tem nindum

abô.

¹³ *Ba avi tôp muk takêñ ida ethak êmô oyañ ba elom even lomalak. Nôm êñ ma kambom. Lôk enañ abô kambom hathak avômalô lôk êv veniñbôlêk yakyak hathak avômalô lôk enañ avômalô iniñ abô loñ kapô bêñ. Êñ ma kambom anôñ.

¹⁴⁻¹⁵ Doho bôk êvôliñ dômiñ hadêñ Yisu ba esopa Sadañ. Aêñ ba yahanañ hadêñ avi tôp muk ek neja anyô ba nembathu avômena ba neyabiñ unyak ek ñê takatu ba êpôlik hathak alalô tem miñ nenañ abô kambom esak alalô ami ma mi.

¹⁶ Aêñ ba ôdôñ la iniñ avi tôp te hamô, ma iniñ avi nêñêm yani sa ek miñ nêñêm malaiñ êndêñ avômalô êvhaviñ vi ami. Ma avi tôp takatu ba iniñ avômalô mi ma avômalô êvhaviñ nêñêm i sa.

Nê bêñbêñ iniñ abô

¹⁷⁻¹⁸ *Wapômbêñ anêñ abô hanañ nena, “Bokmañkao atu ba hêv môlô sa ma miñ numiñ yani loñ siñ ek enañ nôñ ami.” *Lo 25:4* Ma abô yañ haviñ nena, “Anyô ku enja anêñ vuli.” Ba intu nôñêm vuli mavi êndêñ avaka takatu ba eyabiñ avômalô êvhaviñ mavi. Ma avaka takatu ba enañ Wapômbêñ anêñ abô lôk êv auk mavi, ma nôñêm iniñ vuli êmôñ.

¹⁹⁻²¹ *Timoti, Wapômbêñ lo Yisu Kilisi lôk anjela mathen lêk êyê o. Aêñ ba yahanañ abô lôklokwañ hadêñ o nena anyô te iyom hanañ avaka te anêñ kambom ma miñ ondanô ami. Ju mena lô la enañ ma ondanô nena abô êñ avanôñ mena abôyañ. Ma

---

* **5:13:** 2Te 3:11   * **5:17-18:** Mat 10:10; Luk 10:7; 1Ko 9:9
* **5:19-21:** 2Ko 13:1; Ep 5:11

onanj ôpêñ anêñ kambom bêñ êndêñ avômalô ek lôkthô atu ba elañô ma nêkô. Undum aêñ êndêñ avaka takatu ba idum kambom. Ma anêm anyô môlô te hatôm anyô bêñ ba hadum kambom ma osopa abô êñ iyom.

²² Ma miñ ômbi bahem êyômô anyô te kethen ek imbitak nê êvhaviñ iniñ anyô bêñ ami. Nôñgô am. Yakô anêñ malaiñ imbitak ba nêm malaiñ êndêñ o. Ba dô. Ma ômô mabuñ.

²³ Timoti, o ma anyô lemhaviñ unum ñañ iyom. Ma donjom lemvovanj ba hôpôm lijiñ bêñ anôñ. Ba intu unum waiñ dokte imbiñ.

²⁴ Anyô doho idum kambom ba iniñ kambom hik i thô hamôñ ba avômalô êyê nena tem neja vovanj êndêñ waklavôñ idum abô. Ma doho idum kambom ba iniñ kambom hamiñ kapô ba avômalô êthôñ aleba waklavôñ idum abô hayô ma iniñ kambom takêñ tem injik i thô.

²⁵ Kobom mavi ma aêñ iyom. Kobom mavi vi hamiñ yaiñ ma vi hêk lonj kapô. Ma donjom waklavôñ idum abô ma kobom mavi takêñ tem miñ imbuñi ami.

6

Nê ku nêmo alañsi vibij

¹* Avômalô takatu ba iniñ alañ hamô ma nindum mavi êndêñ i ek miñ avômalô nenanj abô kambom esak yêlôaniñ abô lôk Wapômbêñ anêñ athêñ ami.

²* Ma anyô ku te lôk anêñ alañ thai esopa Wapômbêñ, ma ôpêñ miñ indum kambom êndêñ anêñ alañ ba enañ nena, “Alai ma nê loyanj. Ba miñ

---

* 6:1: Ep 6:5   * 6:2: Plm 16

yamô o vibiņ ami.” Miņ onañ aêņ ami. Anyô ku êņ laimbiņ anêņ alaņ êtôm anyô loyaņ ba nêm yani sa êtôm Wapômbêņ anêņ avômalô te. Aêņ ba indum ku mavi êmôn ek ku mavi sapêņ. Nunġwik auk êņ thô êndêņ avômalô ba onañ lôklokwan ek nesopa.

Avômalô takatu ba leņiņhaviņ valuseleņ

³* Anyô te hik auk lokbaņ thô ma miņ hanaņ abô hathak Anyô Bêņ Yisu Kilisi anêņ abô avanônġ lôk auk thêthônġ ami,

⁴ ôpêņ habô i ba hasoņ nena yani anyô lôk auk bêņ. Nê êņ ma kêdônġwaga abôyaņ ba êthônġ iniņ kambom paliņ. Lelaik hamô iniņ auk aleba enañ abô lôk vovak hathak auk lomaloma ba leņiņdaņ lôk êpêņ vovak ma enañ abô kambom. Thêlô esonġ nena anyô yaņ hawa auk êņ ek indum kambom êndêņ i la.

⁵* Wak nômbêņ intu ma thêlôda idum ba êpôlik hathak thêlôda. Ma Sadaņ hawa Wapômbêņ anêņ abô vani hêk i lôk habuliņ iniņ auk. Thêlô esonġ nena thêlô êmô thêthônġ ba tem thêlô neja valuseleņ bêņ anônġ.

⁶* Ôpatu ba hasopa Wapômbêņ ma miņ makilik lôk la hiki hathak nômkama pik ami, yani tem êmô mavi.

⁷* Alalô alêm pik êntêk oyaņ. Ba ama ma tem ana oyaņ aêņ iyom.

⁸ Ba intu alalô miņ maleņiņkilik esak nômkama pik andô. Ma alalôaniņ nôm lôk sôp iyom hamô êņ ma hatôm ek alalô.

* **6:3:** Gal 1:6-9
1Ti 4:8; Hib 13:5

* **6:5:** 2Ti 3:8; 4:4; Tit 1:14
* **6:7:** Jop 1:21

* **6:6:** Plp 4:11-12;

⁹ Ma avômalô leniñ hiki ek neja valu lôk nômkama bêñ anôñ, ma tem auk êñ êndôk thêlô leniñ lôk êmbôv thêlô ek ini nesak gwasilim. Iniñ auk thethañak êñ habuliñ i aleba hamô lenviñkupik lôk dahôlôñiñ sesoñ ba mi.

¹⁰ *Avanôñ! Leniñhaviñ valuseleñ ma kambom sapêñ anêñ vêk. Avômalô doho iniñ auk hathak valuseleñ habi thethañak ba hadum thêlô etak Wapômbêñ. Êñ ma hatôm biñ havatho thêlôda biñ daluk lu ba malaiñ bêñ.

Loñôndê nasopa

¹¹ *Ma donjom o ma Wapômbêñ anêñ anyô. Ôsôv ba nu ek nômkambom takêñ. Undum nômkatatu ba Wapômbêñ lamavi hathak. Ômô thêthôñ. Osopa Wapômbêñ anêñ abô ba nêmbiñ yani. Lemibiñ avômalô. Ombatho o loñ lôk ômô labali. Ma ondanviñ embenñ abô nômbêñ êñ yam.

¹² *Ma vovak êvhaviñ êntêk ma nômkavi. Êñ ma nuñgwik vovak endeba onja lôkmala atu ba Wapômbêñ halam o yôv hathak. Honañ anêmkhôêvhaviñ ba avômalô bêñ anôñ bôk êyê o yôv.

¹³ *Timoti, Wapômbêñ atu ba hêv lôkmala hadêñ nômkama nômbêñ êntêk thai lôk Yisu Kilisi atu ba hadum abô ba hanañ avanôñ hadêñ Pontius Pailat ma lêk thai êyê o. Aêñ ba yahanañ abô lôklokwan hadêñ o nena

¹⁴ osopa abô êñ ma miñ undum tombeñ ek anyôla etatale o ami. Undum ku êñ endeba Yisu Kilisi alalôaniñ Anyô Bêñ endelêm.

---

* **6:10:** Ep 5:5   * **6:11:** 2Ti 2:22   * **6:12:** 1Ko 9:25-26; 2Ti 4:7

* **6:13:** Jon 18:36-37

15 *Wapômbêñ hadum ba waklavônñ atu ba Yisu endelêm tem imbitak. Yanida ma alanñ ba yanida hamô mavi. Yani ma Kiñ iniñ Kiñ ma nê bêtñbêtñ iniñ Anyô Bêtñ.

16 Yanida tem miñ ema ami. Yani hamô deda atu ba miñ hatôm anyô te ni ebobo ami. Anyô te miñ bôk hayê yani ami. Nê pik iniñ lôklokwanñ mi ba intu miñ hatôm nêgê Wapômbêñ ami. Nênêm athêtñ bêtñ êndêtñ yani iyom. Anêtñ lôklokwanñ da hamô ba tem êmô aêtñ. Avanôtñ.

Nê lôk valuselenñ bêtñ iniñ abô

17 *Nonanñ êndêtñ nê valuselenñ bêtñ takatu ba êmô pik nena, “Nônêm malemim êndêtñ Wapômbêñ. Yani anyô wapôm mavi ba intu hêv nômkama nômbêñ êntêk ek alalô lenññmavi. Ma miñ nômbôam esak lôk miñ nônêm malemim êndêtñ valuselenñ lôk nômkama takatu ba tem nêm yak ami.”

18-19 *Ma onanñ êndêtñ i ek nisup nômkama mavi lôkthô esak doñtom. Lôk nindum mavi lomaloma bêtñ anôtñ ba nêm liñ siñ. Lôk nindum wapôm lôk nêpôtñk iniñ nômkama ek nimbi sam. Nôm takêtñ ma lôkmala anêtñ ôdôtñ atu ba tem imbitak embenñ yam ek neja lôkmala anôtñ.

Timoti eyabiñ anêtñ ku

20 Timoti oyabiñ o ek ku takatu ba êv hadêtñ o. Ômbôliñ dômim esak abô mayaliv lôk auk lokbanñ takatu ba elam nena “auk thêthôtñ”. Êñ ma abôyanñ.

21 *Ma avômâlô doho esopa auk lokbanñ êñ ba evenñ mayaliv aleba iniñ êvhaviñ mi.

---

* 6:15: ALK 17:14   * 6:17: Luk 12:20-21   * 6:18-19: Mat 6:20
* 6:21: 1Ti 1:6; 2Ti 2:18

Wapômbêḡ anêḡ wapôm êmô imbiḡ o.

Wapômbêŋ Anêŋ Abô Mathen
The New Testament in the Malei-Hote Language of
Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Maei-Hote long Niugini
copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc. and The Malê people

Language: Hotê-Malê (Malei-Hote)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: The Malê people

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-02

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

c8e90bc3-6cab-57b1-9a48-04f5f30fe59a